

TA TILLBAKA HISTORIEN!

► Dubrovniks gamla stadsdel i juli månad är en sina horder av passagerare, som raskt försvinn rödbrända ansikten svärmar de omkring uppe

hektisk plats. Kryssningsfartygen stjälpes ner in i gränderna innanför stadsmuren. Med på krönet, på jakt efter historien eller en kall öl.

© Van Kester / Noort / ILL/Photo

ÄR MAN KLOKARE SÄTTER MAN SIG I STÄLLET i skuggan på ett av caféerna längs huvudgatan Stradun. I Dubrovnik finns alltid gott om tid att söka historien, det finns ingen anledning att jätta. På en trång sidogata blir historien märkbar på ett alldes särskilt sätt. I en gammal magasinbyggnad, en gång lagerlokal för en järnhandlare, ligger ett av Europas mest unika museer: War Photo Limited. Museet är byggt kring just den idé som dess namn antyder: att erbjuda plats för fotografer som dokumenterar världens konfliktområden. Att göra detta mitt i det undersköna Dubrovnik – som dock är en avkrok – kan verka märkligt, men det finns en förklaring. I början av 1990-talet belägrades staden av serberna under 7 månaders tid. Människor dödades och byggnader förstördes, trots att Dubrovnik var demilitariserat och saknade strategisk betydelse. Stadens blev en symbol för krigets vanvett. Ät det någonstans man kan lära om krigets meningslöshet är det här.

TILL VÄNSTER Yuri Kozyrev, Bagdad 2006. MITTEN Yuri Kozyrev, Libyen 2011 TILL HÖGER Dubrovnik under beläringen 1991.

10 KONSTPERSPEKTIV

KONSTPERSPEKTIV 11

ÖVERST TILL VÄNSTER Natan Dvir, evakueringen av den judiska bosättningen Amona 2007. ÖVAN TILL VÄNSTER Seamus Murphy, *A Darkness Visible*.

MITTEN Paul Nash *The Menin Road*, 1919. ÖVERST TILL HÖGER Steve McQueen *Queen and Country*, 2009 ÖVAN TILL HÖGER Ron Haviv, serbiska militsmän i Kosovo 1991.

War Photo Limited startades 2004 av den nyzeeländske fotografen Wade Goddard med hjälp av en privat sponsor, den belgiske affärsmannen Frédéric Hanrez. De båda hade träffats när Goddard som fotograf bevakade konflikterna i före detta Jugoslavien på 1990-talet. 2001 fick han nog av att huka bakom kameran med kulorna vinande kring öronen. Idén om att skapa en plats tog form, där besökarna kunde få en verklig förståelse för vad krig och vad det gör med människor. När War Photo Limited planerar sina utställningar är det därför fotografierna som sitter i förarsätet. Inga nyhetsredaktörer tillåts få inflytande. Stort talåmod och professionellt handlag har lagts ned i utformningen av museet, från själva utställningslokalerna till presentationen av utställningarna och katalogerna. Man arrangerar även seminarier och säljer begränsade upplagor av bilderna som ställs ut. Tidigare utställningar

har bland annat visat Eric Bouvets skrämmande bilder av ryssarnas krigföring i Tjetjenien, Patrick Roberts skildring av Afrikas konfliktområden, Ron Havivs hjärtskärande fotodokumentation av kriget på Balkan under 1990-talet och Yuri Kozyrevs bilder från de arabiska revolutionerna under våren 2011. Det är starka upplevelser som bjuds, men viktiga.

WAR PHOTO LIMITED ÄR ETT EXEMPEL på hur konstnärer och fotografer tar tillbaka makten över bilden av historien – och därmed även över sanningen – från politiker, mediemoguler och ideologer. Ofta blir resultatet uppseendeväckande. 2003 utsågs den brittiske konstnären Steve McQueen till så kallad »Official War Artist». Att ge konstnärer uppdraget att skildra den egna nationens krigsinsatser kan tyckas tillhöra historien, och en inte alltför prydlig del av den. Men, som ofta, ser

britterna saken annorlunda. 1916, mitt under första världskriget, tillsatte Informationsministeriet en kommitté med framstående personer i konstvärlden. Meningen var att de skulle utse »officiella» konstnärer med uppgiften att konstnärligt dokumentera krigshändelserna (tyskarna hade redan ett sådant system). Många av de tidiga krigskonstnärerna var ganska slätstrukna. Men det fanns undantag. I verken av exempelvis CRW Nevinson och Paul Nash skildras kriget ur soldaternas synvinkel, som ett monstruöst och oformligt väsen som mal sönder och slukar allt som kommer i dess väg. Efter andra världskriget övergick ansvaret för att utse »Official War Artist» från myndigheterna till Imperial War Museum i London. När McQueen skickades till Basra varade vistelsen bara i sex dagar på grund av säkerhetsituationen, och McQueen kom aldrig längre än till den befästa flygplatsen. Men samvaron med sol-

daterna gjorde ett starkt intryck på honom. Till slut kom han på vad han ville göra: en frimärkesserie med porträtt av alla de stupade soldaterna, avsedd att spridas med hjälp av det brittiska postverket genom »nationens blodomlopp», som konstnären uttryckte saken.

HANS UPPTÄGSGIVARE VAR mindre roade av tanken. Royal Mail skruvade sig och tillsatte en snabbredning som kom fram till att majoriteten av medborgarna gärna ville se att de stupades minne hedrades på något officiellt sätt, men inte i form av frimärken som kan stämplas och till och med slängas i papperskorgen. McQueen kontrade med att kontakta de stupades familjer, som visade sig vara övervägande positiva till hans tanke. Sedan dess har hans frimärken i faksimil visats i en turnerande utställning med titeln *Queen and Country*. Redan första månaden hade 22 000 besökare

Ben Samira/Murphy

OVAN P J Harvey.

»Resultatet är ett album med 12 låtar som ger en både vredgad och ömsint bild av det England vars nutidshistoria är skriven i blod.«

skrivit under ett upprop riktat till Royal Mail med krav på att trycka frimärkena.

Cavssett utgången av kampen mellan Steve McQueen och de brittiska myndigheterna hedrar det ändå de senare att man faktiskt inte dragit sig för att utse även kontroversiella eller djupt personliga konstnärer till »Official War Artists«. 2011 släppte den engelska avantgardepopdrottningen PJ Harvey sitt första album på två år, *Let England Shake*. Hon hade förberett sig under lång tid, bland annat genom att läsa och skriva texter utan tankar på ett musikaliskt ackompanjement. Resultatet är ett album med 12 låtar som ger en både vredgad och ömsint bild av det England vars nutidshistoria är skriven i blod. I bakgrunden ekar minnet av dikterna som skrevs av poeter från första världskrigets skyttegr-

var: Siegfried Sassoon, Wilfred Owen, Isaac Rosenberg och Edmund Blunden. Men där finns också ögonvittnesskildringar från Gallipoli-fälttåget 1915 (en av det brittiska imperiets största militära fadäser) och dagens strider i Irak och Afghanistan. Nyligen släpptes albumet i en version där krigsfotografen Seamus Murphy producerat en kortfilm till var och en av låtarna, gripande i sin vardagliga enkelhet.

Sedan *Let England Shake* släpptes har utmärkelserna haglat över albumet och dess upphovskvinna. Men kanske kom det ändå som en överraskning när Roger Tolson, ansvarig för samlingarna på Imperial War Museum, deklarerade att man gärna skulle vilja arbeta med PJ Harvey. Varför inte som »Official War Songwriter«?

ANDERS OLOFSSON